

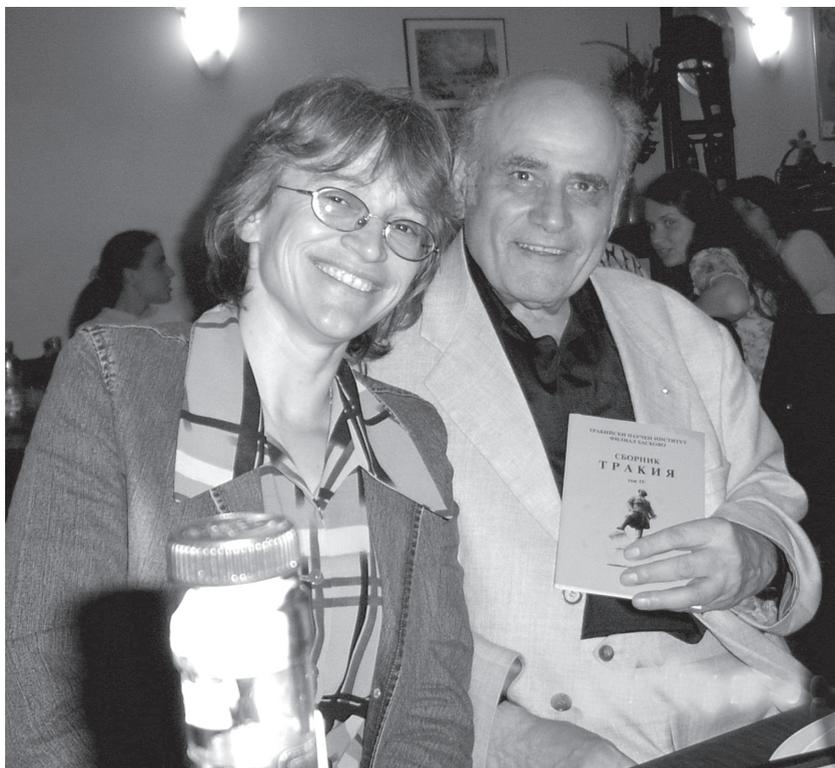
Д-р Елена Алекова

МОЕТО КЪСНО ПРИЯТЕЛСТВО С КОСТА

За Коста Андреев

Коста Андреев е един от късните ми приятели. И тъкмо докато тези дни прехвърлях в главата си откъслечите спомени за наши срещи и разговори, осъзнах значението на „късните“ приятелства. „Късни“ – в кавички, защото не съм сигурна дали точно така трябва да ги нарека. Всичко, което ни се случва, всъщност е навреме и се случва точно когато трябва да ни се случи. Но как иначе да нарека приятелствата, които идваха, когато приятелите ми разговаряха повече със смъртта, нежели с живота? И дали да проклинам съдбата за това, че ме срещна с тях толкова късно? Или да я благославям, че все пак ме срещна? Защото можеше и да не ме срещне изобщо. И тогава бих останала по-бедна с един човек, с една протегнатата ръка, с едно съпричастие – защото ние бяхме на всичко отгоре и съмишленици в делото, както и в обречеността на словото... Георги Джагаров, Николай Хайтов, Александър Геров, Дамян П. Дамянов, Слав. Хр. Караславов, Марко Семов, Красин Кръстев, Коста Андреев...

Понякога съжалявам, че се появих в литературните среди толкова късно – в средата на 90-те години на миналия век. Но какво да се прави, фактът, че съм се родила и израснала далече от столичната суетня, както и седемте години студентстване и аспирантстване в Москва, си казаха своето. В света на писателите се пръкнах изневиделица – тогава, когато той се променяше главоломно, когато обществото се беше разделило и продължаваше да се разделя на два непримирими, гневни лагера, когато се кръстосваха шпаги, когато хвърчаха

Елена Алекова и Коста Андреев на XXII Тракийски конгрес в гр. Бургас, м. май 2006 г.

глави, искри, партийни книжки, съвести, когато умираха мечти и се раждаха предателства. Не познавах Коста Андреев. И най-малко допусках, че той е забелязал моето появяване. А го е забелязал. При това – не като сухичка констатация: „Ммм-да, още едно непознато име на хоризонта...”. В негова статия от 2006-а прочетох за себе си неочаквани думи:

„След промените през 1989 г. тя не се стъписа, не се поколеба по кой път да върви. Знаем, че тогава борбата за умовете

на хората се разгорещи и на сцената се появиха чуждоземни купувачи на съвести. Тези купувачи най-първо опънаха сергиите си пред българските писатели. По техните щандове имаше много лъскаво опаковани идеи, които, в крайна сметка, водеха до отродяване на българската литература, до изтръгване на нейната българска душа и замяната ѝ с космополитични образци, така щедро рекламирани от г-н Сорос и неговата идеологическа шпиц-команда.

Срещу тази инвазия на безотечествениците се опълчи най-първо с великанската си духовна снага Николай Хайтов. Много скоро до него се появи едно момиче с бретонче, което начаса се превърна в някакъв символ или по-точно в емблема на битката за отстояване на българското в България.

Цитирам го, за да изтъкна доброто сърце, добрата помисъл на Коста Андреев. Изумлението ми от него е безгранично! Тъкмо по това време новоприетите членове на писателския съюз бивахме окачествявани от тогавашни „елитни“ писатели (така се бяха самонарекли) като „озъбена и бездарна паплач“, „изроди“, „пияни самураи, които страдат от творчески стерилитет“, „пънове“, „литературни сервитьорки“ и т.н. И ни наричаха така не защото ни познаваха или защото бяха чели нещо от нас, а само защото точно тогава бяхме станали членове на съюза – нещо, вероятно, като „Добре дошли в СБП!“... И в същото това време Коста Андреев е забелязал моето появяване в писателските среди. Забелязал го е не просто като констатация, а с внимателно и съпричастно око. Без да знам, без дори да предполагам, аз съм имала в негово лице още оттогава такъв съмишленик и такъв приятел! Да би допуснал той колко гладна бях него време за искреност, доброжелателство и подкрепа...

— — —
Години наред се познавахме с Коста Андреев само отдале-

че. Делникът не ни срещаше. Обстоятелства не ни сблъскваха. Присъствах от време на време на негови творчески вечери тук и там, на които само си кимахме като... родопчани. Тези вечери неизменно завършваха с родопска песен в изпълнение на самия Коста. Възхищавах му се, че пее така, че въобще се осмелява да пее – нали все пак това бяха литературни вечери. А ето, вече подобно на него и мен понякога ме канят да попея. И аз не отказвам. И ми е светло на душата и широко. И едва сега разбирам защо Коста не е отказвал такава покана и разбирам, че е истина това, дето народът казва: „Който пее зло не мисли”. Защото Коста не мислеше зло. Мислеше добро. Мислеше за съзидание, за градеж в епохата на разлом, на разруха, на „всичко е позволено”, на безсърдение, на духовна изпосталост.

Възхищавах се на Коста Андреев и за това, че след 10 ноември 1989 година не се обърна – за разлика от мнозина свои колеги – на сто и осемдесет градуса в политическите си пристрастия. Остана верен на идеалите, които бе изповядвал в младостта си. И му се възхищавах не само защото и аз изповядвам лявата идея, а най-вече заради верността. Не измени на себе си. Не заламтя за високи постове и за много пари с цената на предателство. Не тръгна след високи обещания и кухи лъжи. Не взе да се доказва като мъченик на тоталитаризма, като таен дисидент, като прикрит гробокопач на оня строй. Все в духа на съзидателството и градежа той пишеше своите стойностни, уравновесени, мъдри книги – с възторг от всичко, което носи любов, човештина, добро; с критически привкус за всичко, което разрушава, опустошава, убива. Без значение дали става дума за събития от времето преди 1989-а, или иде реч за събития от днешно време.

Истинският писател не съди. Не присъди са неговите думи, а свидетелства за живот, който вече е минало, който

вече го няма и няма да се повтори. Така и думите на Коста Андреев.

— — —
Още една знаменателна, макар и мимолетна среща имахме с него. И двамата сме я запомнили, щом след време по разни поводи сме писали за нея.

На 5 април 2005 г. в София бе проведен поредният митинг шествие срещу войната в Ирак. Бяха ме поканили да произнеса слово. Въпреки страха, че това е голяма отговорност, се бях съгласила. След време в статия за това споменах Коста:

„Беше първият мразовит ден на април. Помамени от няколкото предишни слънчеви дни, повечето хора бяха облечени леко. Но никой не чувстваше студа. След минути дъждът спря. Чадърите изчезнаха. Появиха се лицата. Ведри, красиви лица на хора, дошли да протестират срещу смъртта на невинни и които лошото време не уплаши. Виждах познати приятели, колеги. Но ми се струваше, че и непознатите, които този ден крачеха до мене, с мене, са ми приятели. „Като гледам – чух познат глас, – аз тук май съм най-възрастният!“ Коста Андреев.”

Тази неочаквана среща, внезапната му реплика ме освободиха от страха и вълнението. Вече бях спокойна, защото знаех, че някъде сред множеството хора има едно сърце, което ме подкрепя.

Ето, това беше Коста Андреев. Той някак умееше да бъде до човека, когато човекът имаше нужда от подкрепа – да бъде до него ненатрапчиво, ала неизменно, твърдо и добронамерено.

— — —
Минаха години. Кръговратите на сезони, дни, човешки

взаимоотношения и съдби ни събраха с Коста Андреев през февруари 2003 г. Костадин Карамитрев, председател на Съюза на тракийските дружества в България, го беше поканил да сътрудничи на в. „Тракия”, където работех и аз като отговорен редактор. Не бих казала, че се сближихме особено. Виждахме се на редакционните сбирки. Те се провеждаха два пъти в месеца, а в края им директорът на вестника Никола Инджов черпеше с хубава домашна ракия. И въпреки това с Коста разговаряхме повече служебно. По това време той ме помоли да прочета в ръкопис романа му „Есента на Първия”, който впоследствие (2004 г.), излезе в КК „Труд”.

През 2005-а Коста Андреев предложи на Красин Кръстев, генерален директор и собственик на ИК „Христо Ботев”, новия си роман „Круша дивачка”, а на мен се падна честта да бъда негов редактор. Сам писателят ме беше помолил и още преди това го бях вече прочела. Поначало редактирам много внимателно и само когато се налага, така че Коста прие всичките ми предложения.

Доколкото бях и редактор в издателството, и отговорен редактор на вестника на тракийската организация, внезапно ми хрумна идеята да започнем в ИК „Христо Ботев” съвместно със СТДБ издаването на Библиотека „Тракия без граници”. Книгата на Коста Андреев беше първата от тази библиотека. Идеята, за съжаление, не се разви по-нататък. А и от 2006-а се заех да водя Литературната гостоприемница към Народно читалище „Д-р Петър Берон”, както и с основаването и издаването на в. „Съвременно читалище”. Но преди това...

В началото на март 2006-а се състоя премиерата на „Круша дивачка”. Ето и информацията, която публикувахме във в. „Тракия” под заглавие „Коста Андреев събра министри, общественици и писатели”:

„Конферентната зала на „София прес“ беше малка да побере присъстващите при представянето на новия роман „Круша дивачка“ от тракийският деятел, писател и публицист Коста Андреев. Премиерата се състоя на 9 март т.г. и бе едновременно честване на 75-годишнината на автора, която той навърши в края на м.г. Юбилярът бе почетен от министъра на културата проф. Стефан Данаилов и министъра на икономиката и енергетиката Румен Овчаров, които му поднесоха огромни букети от червени рози.

Водещият вечерта писателят Красин Кръстев, генерален директор на ИК „Христо Ботев“, където „Круша дивачка“ бе издадена, в кратко експозе подчерта достойнствата на романа. Откъси от него прочете актьорът Иван Налбантов, а словото бе от д-р Елена Алекова, която е и редактор на книгата. Писателят народопсихолог проф. Марко Семов изтъкна: „Бях сигурен, че Коста ще намери отговор на въпросите, които постави пред нас животът през последните години. Това са въпроси, от които не можем да избягаме. Не можем да не си отговорим кой и защо разруши държавата, кой предизвика хаоса и нагнети омразата в обществото“. Министър Данаилов сподели, че е готов да превъплъти на екрана някой от героите на романа, като подчерта, че в нашето бурно и оскъдно на човечност време Коста Андреев ни връща вярата в духовните устои. Изказаха се още публицистът и общественикът Ивелин Николов, зам.-председател на Висшия съвет на БСП, който и връчи от името на социалистическата партия награда на писателя, литературният критик Ивайло Христов, актрисата Искра Радева. Подаръци, придружени с грамоти, поднесоха кметът на Маджарово Атанас Димитров и кметът на Харманли Михаил Лисков. Сред присъстващите бяха председателят на СТДБ Костадин Карамитрев, председателят на Съюза на българските писатели Николай Петев, Наташа Ма-

нолова, Анжел Вагенщайн и други писатели, общественици, приятели и почитатели на Коста Андреев, който благодари на всички за вниманието и обеща да ни зарадва с нови белетристични творби.

„Круша дивачка” е първа от новата библиотечна поредица на издателството „Тракия без граници”, за чието учредяване се споразумяха м.г. ръководителите на тракийската организация и издателството Костадин Карамитрев и Красин Кръстев. Традиция в СТДБ е да се издават научно-изследователски трудове за тракийската история и тракийското културно наследство, както и за значими събития в наше време, проблеми и нови виждания, свързани с тракийското движение.

Новата инициатива е свързана със съвременната стратегия на СТДБ за интеграция на Тракия в рамките на Европейския съюз за реализацията на стратегическия му лозунг „Тракия без граници”. Така и ще бъде популяризирано националното тракийско движение, като наред със защитата на богатото културно и историческо наследство ще се озвучат и съвременните аспекти на тракийската кауза. В библиотека „Тракия без граници” ще бъдат издавани творби на видни тракийски дейатели и писатели от миналото, сред които акад. Любомир Милетич, проф. Димитър Михалчев, писателят Константин Петканов и др., със свой принос в богатото ни духовно, културно и литературно наследство, така и произведения на съвременни творци, сред които е и Коста Андреев. Целта е като членове на ЕС да съхраняваме националната си идентичност в общото европейско семейство”.

Коста Андреев не пъ на премиерата. Но пъ след това – в полите на Витоша, където ни покани у свои близки на чевърме, за да почерпи по случай юбилея си. За първи път бях почетена така и се почувствах като един от приятелите на Коста. Поканените не бяха кой знае колко.

— — —
През април 2006-а в Харманли организираха тържество, посветено на Коста Андреев. Поканиха ме да го представя. Това пътуване за мен бе особено значимо и всичко се връзваше остро в съзнанието ми. Компанията си заслужаваше вълнението: освен Коста и Красин Кръстев, бяха още Марко Семов и Никола Радев.

Кметът на Харманли Михаил Лисков, по чиято покана бяхме там, откри творческата вечер и предостави думата на Красин Кръстев. Той, от своя страна, даде думата на мен. Марко Семов очерта значението на книгата в контекста на съвременното общество и особеностите на националния ни характер. Никола Радев откри една от важните теми, засегната от автора и разнищвана така мащабно за първи път в българската литература – темата за отчуждаването на селянина от земята, или, както той, съвсем точно, емоционално и талантливо я определи като „темата за разлюбената земя”. Водещ бе поетът Георги Николов. Очарователното на тази вечер бе, че в залата на харманлийското читалище присъстваха почти всички прототипи на героите от „Круша дивачка”.

Последва една изключително приятна вечеря в покрайнините на Харманли, на която сладките приказки, наздравичките, песните и спомените, ловджийски и всякакви, не секнаха до ранни зори.

На другия ден съдбата бе изключително ласкава към мен. Имах щастието да бъда с часове в компанията на тези големи мъже и... ловци. Беше невероятно весело и забавно още от сутринта да гледам как Никола Радев „съблазни” Марко Семов с едно патронче водка, което извади от вътрешния си джоб. Е, Марко Семов, разбира се, отказваше под предлог „как ще започваме от сутринта!”, докато не му хрумна спасителната мисъл: „Ако Елена пийне една глътка, мога и аз да се жерт-

вам”. При това положение как да откажа? Коста предпочете домашна ракия от снощната. Все в тоя дух продължихме, докато не се появи Красин Кръстев, който беше настроен делово и за пътуване. Наличните обстоятелства обаче наложиха промяна на плановете му. Той не се съблазни от чашката, защото не се чувствал добре, а и трябвало да работи. Но нямаше как да не се съгласи с предложението на големите да хапнем шкембе чорба в ресторантче на хасковския пазар, където, междувпрочем, преди време бях яла най-вкусното шкембе. Там все още го правели най-вкусно.

Преди това Коста пожела да видим къде е живял в младостта си – нали е учил в Харманлийската гимназия... Моста... Квартирата... Гимназията... Вървахме... А Коста разказваше и очите му се пълнеха със сълзи. Не ги виждах – чувствах ги. Беше ми подарил наскоро сборника с разкази „Жития” и ми обърна внимание на „Слугинята” – трябвало непременно да го прочета след пътуването.

В ресторантчето в Хасково историята със „съблазняването” продължи. Дори нямаше думи. Бяха по-скоро междуметия, жестове. И докато разбера за какво става дума и се усетя, Красин Кръстев поръча водките, но самият той отново отказа да пие. Продължиха и лакърдиите за ловджийските подвизи на нашите герои. И с увеличаващия се брой на пресушените чаши водка тези подвизи ставаха все по-големи и по-големи.

Тръгнахме по обяд. Марко Семов обеща да спрем по магистралата и да продължим приказката. Погледнах го недоверчиво – нямаше как нашето такси трошка да гони по магистралата тяхната бърза кола. Той каза да оставя на него, само трябвало да караме след тях и да не изоставяме много-много. Тъй или иначе, Марко Семов спази обещанието си – приказката продължи в едно от заведенията край магистралата. Не помня кое. Красин Кръстев се беше вече също предал, но

случайно се видя в огледало и се отказа. Действително не изглеждаше добре. А другите... другите сякаш не бяха близвали и капчица алкохол. За първи път ми се случваше да общувам с хора, за които водката бе все едно вода.

Когато се върнах, веднага прочетох „Слугинята”. Разбрах защо Коста държеше да го направя. Този ден ние бяхме минали стъпка по стъпка по местата, където разказаното се е случвало в действителност. На корицата отзад прочетох и думите на Николай Хайтов за „Жития:

„Допаднаха ми разказите на Коста Андреев, защото са наситени с чисти и високи пориви, с болка за човека. И всичко това е стъкмено с такава майстория, че преживяванията на героите, описани в тези разкази, стават наши преживявания. Леят се като приказките от устата на мама или дядо и те въвеждат в един облъхнат от човешината и никак нелесен за изтърпяване, ала все пак човешки свят”.

И тогава разбрах, че Коста Андреев ми бе подарил един от чудните дни, които съм имала в живота си. Преживяванията на Елена от разказа някак неусетно бяха станали и мои преживявания – там, край дома със зеления чемширен плет, обявен в последствие за паметник на културата.

— — —
Откога Коста бе научил, че е болен, не знам. По време на нашето по-близко познанство вече бе наясно. Но аз дълго не приемах това. Не че физически не му личеше. Просто с поведението си той по никакъв начин не показваше, че е така. Не се вайкаше. Не се отчайваше. Въобще държанието му беше на човек, който знае какво иска от живота и накъде върви, без никаква предателска мисъл или издайническа емоция да го

отклони от набеязаното.

Не знам какво е изпитвал насаме, сам със себе си. Не знам как се е държал сам пред себе си. Как се е примирявал с болестта, как е преодолявал страха, как е приемал неизбежното. Пред нас нищо от тази борба на човека със себе си не му личеше. Имаше мечти за съзидание. Споделяше ги.

Спомням си веднъж обсъждахме новата концепция за „Тракия“ и той представи картина, която далеч надхвърляше нашите представи – виждаше вестника обновен, с много повече страници, преодолял съобразно новата стратегия на СТДБ границите на България и превърнал се в трибуна на всички тракийци от Одринска, Беломорска и нашата, в днешните български граници, Тракия. Тогава подобна идея ми се струваше фантастика. А сега си мисля, че в нея има много хляб и много бъдеще – нужни са само способни и предприемчиви хора, финансови средства и воля за осъществяване.

Междувременно му бях дала да четете току-що довършения от мен ръкопис на „Отвъд думите“. И му предложих да бъде гост на Литературната гостоприемница в читалище „Д-р Петър Берон“. Той се съгласи.

Гостуването му беше насрочено за 12 юни 2006 г. Но, за съжаление, Коста беше на легло и не можа да дойде. Въпреки това вечерта се състоя. Извиних го пред многобройната публика, препълнила салона. Говорихме за него и неговото творчество. Четохме откъси от „Круша дивачка“. А после му се обадох, за да му кажа, че хората го обичат и че вечерта се получи сърдечна и хубава.

— — —
И друго едно вълшебно пътуване през юни 2006-а ни се случи с Коста Андреев. Подари му го Костадин Карамитрев. Той дори ми бе казал, че организира всичко това специално

заради Коста – искал да го зарадва, може би ще е последното му пътуване по родните места и едва ли сам би си го позволил... В този жест на председателя на тракийците имаше нещо дълбоко благородно и човечно.

Ето материала за в. „Тракия” под заглавие „Светлина от родната стряха”, който носи съвсем автентичната атмосфера на всичко, което ни се случи тогава:

„Съюзът на тракийските дружества в България, хасковското тракийско дружество „Георги Сапунаров” и приятели на Коста Андреев организираха в Хасково прекрасна литературно-творческа вечер на писателя, който в последните дни на м.г. навърши 75 години. Залата беше препълнена от приятели и почитатели на юбиляра, от прототипи на неговите романи, от писатели и ценители на българската литература, сред които Костадин Карамитрев, председател на Съюза на тракийските дружества в България, Господин Георгиев, зам.-областен управител на Хасково, Атанас Димитров, кмет на Маджарово, Михаил Лисков, кмет на Харманли, Тодор Каваков, председател на тракийското дружество в Димитровград, Ангел Бонев, Димитър Добрев, поетите Петър Василев, Ели Видева, Хубен Стефанов и др.

Стилно и с нескрито вълнение водещият Димитър Шалапатов, общински съветник, председател на тракийското дружество в града, откри вечерта, откроявайки значимите периоди от обществената, журналистическата и литературната дейност на Коста Андреев. Страници от новия роман на писателя „Круша дивачка”, издаден специално за юбилея в библиотека „Тракия без граници”, прочете актьорът Вели Чаушев, който не скри, че тъкмо хасковлии са дали полет на първите му мечти и изяви на актьорското поприще. Присъстващите оцениха с подobaваща възхита изпълнението

на любимия си актьор, като го възнаградиха с бурни овации. А най-добър показател за талантливата му изява бяха сълзите в очите на Коста Андреев, които той просто не можеше нито да спре, нито да скрие.

Д-р Елена Алекова сподели размисли за “Круша дивачка”.(...)

Изтъкнатият народопсихолог и писател чл. кор. Марко Семов прикова вниманието на публиката, отбелязвайки важните етапи от жизненото, гражданското и творческото израстване на Коста Андреев през годините на обучението в Москва, през закалката на журналистическата живожарица („Работническо дело”, „Труд”, „Земя”), в дейността му като депутат във Великото народно събрание. Подчерта сполуки-те му като писател в извайването на образа на съвременния българин, най-вече в романите „Есента на Първия” и „Круша дивачка”. Не отмина темата за женските образи на Коста Андреев, особено на онези свободни, разкрепостени жени, белязани от Господ с фатална красота, разбиваща живота им, като изрази огромното си съжаление, че не познава прототипите им. Разказа спомени за своя приятел.

Междувпрочем... Истинска наслада за душата е да хванеш приятелите Коста Андреев, Марко Семов и Никола Радев на чаша водка и да заслушаш историите за ловджийските им подвизи, при това всеки изтъква не себе си, а другите двама, и все не можеш да разбереш кой от тях е по-добрият ловец! (Дончо Цончев не влиза в класацията...)

За романа и за Коста говориха още писателят Петър Ангелов, Иван Станчев, председател на БСП в Хасково, поетесата Ели Видева, издателят Красин Кръстев, колеги журналисти, приятели и земляци на писателя. През цялото време авторът не криеше своето вълнение и сълзите си. Беше видимо развълнуван и когато благодари на всички, подарили му този

празник; и когато сподели новите тревоги за нашето време и нашето общество; и когато обеща да напише нов роман като продължение на първите два, като отговор на въпросите, които е поставил в тях, като изход – нещо, за което горещо го подканяха всички изказали се.

Разговорите продължиха в уютната обстановка на ресторант „Веста” – на чаша ивайловградско вино и чеверме, приготвено специално и с много любов за Коста Андреев и неговите гости на родна земя. Да си призная, в компанията на загадъчния Коста, умния Марко, темпераментния Вели, безупречния домакин Димитър Шалапатов и привлекателните хасковлии една жена може само да съжали, че не изповядва философията на „ловеца на спомени”...

Вели Чаушев беше неуморим и на другия ден. Още от сутринта започна да разказва едни красиви истории от своя живот. Но не разказва, а ги играе. И те сякаш наистина се случват в същия този момент. Предстоеше ни вълнуващо преживяване в село Долни Главанак. Петър Баланов, приятелят на Коста Андреев и компанията от стари времена, ни е поканил на гости под черницата, разперила клони над неговия двор. Посреща ни със стопанката на къщата София, красива, скромна българка, която някак незабележимо, но перфектно обслужваше многолюдната, суетлива компания, опустошаваща с видимо удоволствие чевермето. Тъй и се слави Балана – с гостоприемството си и чевермето под черницата. (Винаги съм се чудила дали черницата прави толкова вкусно пустото чеверме на Балана, че то винаги изчезва от масата за броени минути!... Чак пръстите си да изядеш...)

Оказа се, че Марко Семов е написал покъртителен разказ за Балана и неговото куче Ашраф. Мъжки разказ. От който косите настръхват. Този път беше ред на Балана да плаче. Дали за кучето, дали за отлетелите години, дали заради писател-

ското майсторство или майсторския прочит на Вели... Никой не разбра...

Марко Семов, Вели Чаушев и Красин Кръстев си тръгнаха, а ние – Коста, Костадин Карамитрев и аз – потеглихме за Маджарово. Там се настанихме в хотел „Рай” – едно действително райско кътче.

На другия ден, 10 юни 2006 година, в Малко Брягово, Маджаровско, имаше събор. Представителната група на СТДБ заедно с родения там Коста бяхме гости на това родолюбиво събитие. Костадин Карамитрев връчи на писателя официално юбилейния златен медал „160 години Капитан Петко Войвода” за неговите заслуги в отстояването на тракийската кауза и развитието на тракийската идея. Има особен смисъл в това човек да получи признание за делата и живота си тъкмо сред свои близки и приятели от детството, на родна земя.

А съборът – като всеки събор: „Ти кой беше...” „Чий беше...” „Помниш ли това...” „Помниш ли онова...”. Най-вълнуващата бе срещата на Коста с първата му любов Марина. Червена роза от райския двор на хотела, запазила все още капчиците роса, блеснали от радост и сълзи очи, напираша нежност, ръка в ръка, любов... Беше истинска красота да гледаш как Коста поведе хорото – бавно, тежко, достолепно. И до него Маринка – същата оная, само че след шейсет години...

От родната къща на Коста Андреев в Малко Брягово не е останало нищо, камъче дори. Буренясала ливада, бунар... „Тука беше къщата... Тука беше плевникът... Тука пояхме добитъка... Тука беше чешмата... Тука идваше Маринка за вода...” Говори Коста и в очите му – сълзи и... радост – от нахлулите спомени. По едно време легна на земята по корем с разперени ръце, сякаш че я прегърна, и зарίδα...

В съседство – същия буренак, полуразрушена къща. Била

е на родственици на Костадин Карамитрев. Тук като деца по неведомите бежански пътища на семействата им (бежанци от Беломорска Тракия) са се запознали двамата с Коста. Оттук е тръгнало приятелството им, продължило и до днес. Разказва ми Костадин Карамитрев, а Коста, прегърнал земята, ридае. С цялото си тяло. С цялата си душа. Не му пречим. Оставяме го насаме. С мъката и радостта.

После отидохме и на гробището, където е погребан баща му. Запалихме свещ. Помълчахме. Беше Черешова задушница.

Замислих се след това – Задушница и събор! Как да ги съвместиш? Отговорът дойде от самосебе си. Когато се раждало дете, траките плачели; когато човек си отивал от тоя свят, се веселели. Съборът събира живите от всички краища на света, а в този ден, на Задушница, той събра и живите с мъртвите – в онази съобщност на живота, тленен и безсмъртен, която някои наричат СЪБОРНОСТ.

Ще запомним прекрасните мигове, които ни подари Коста Андреев.

Чувствах се особено щастлива, когато в Малко Брягово почти насила накарах Коста Андреев да се хване на хорото до мен, след което го оставих да го поведе. Че в хорото има магическа сила, сила, която лекува тялото и възражда душата, знам отдавна. Затова и „насилих” Коста да поиграе. Но за първи път ми се случи да видя с очите си преображението, което то прави с човека. Макар очите на Коста да бяха пълни с тъга и сълзи, лицето му се усмихваше и светеше. Нещо като в онази, родопската, песен: „оти ти плачат очинки, / пък ти се смее лицено”...

На обратния път се случи нещо, за което винаги си бях мечтала – с Коста Андреев, провокирани от Костадин Карамитрев, се надпяхахме. Ама истинско надпяване – с часове.

И, струва ми се, точно в тези часове Коста забрави за болестта и болката.

— — —
Следват мъчителните спомени.

Коста Андреев ми се обади, за да ми каже, че е иска среща с мен. Къде, къде... Решихме да е в Съюза на българските журналисти.

И се срещнахме. След общите приказки за едно, за друго той ми подаде един тефтер и каза, че е написал портрет за мен, но на ръка, понеже вече му е трудно да работи на компютъра – ръцете вече не го слушат, ето, дава ми да го набера и каквото искам, това да правя с него.

Беше статия („Елена Алекова – един цялостен човек“). Тъкмо от нея по-горе си позволих да цитирам нещо, за да изтъкна съпричастието на Коста Андреев към всичко, което се случваше в литературния ни живот (и не само в литературния!). Съпричастие със сърце. Съпричастие с вълнение душевно. А и ми се искаше да открия черти от характера му, които при личности от такъв ранг като неговия често остават спрямо другите им качества, доблести, заслуги на заден план. Невероятно тънкото му усещане например за приемствеността, за това, че... „не всичко започва и свършва с мен“ – и в литературата, и в политиката, и въобще в живота. Всеки от нас е единствен, внушаваше той с думите и делата си, всеки от нас е ценен и трябва взаимно да се уважаваме, да сме внимателни един към друг. Тази реална грижа, тази реална съпричастност, тази конкретна любов към конкретния човек, а не някаква отвлечено-мъглява любов към цялото човечество изграждаха у Коста Андреев човеколюбие, което нищо на света не можеше да поколебае, нито да отмени. Затова и крачеше той заедно с младите на митингите срещу войната в Ирак, за да защити невинните жертви. Затова и с немощна

вече ръка в края на живота си бе взел химикалката, за да окрили човек, който имаше нужда от това.

Естествено бе, докато набирах неговите добри думи, да поизменя нещо – в смисъл да поизсуша одобрението, възторга на Коста. Когато му предавах набраното и му признах това, той прочете статията и ми я върна, за да я направя точно така, както я беше написал. Дори ме накара да върна фразата „едно момиче с бретонче”, по-точно това „бретонче”. Бях го махнала, защото никога не съм се възприемала като момиче с бретонче и все ми се струва, че никога не съм имала бретонче. Не знам защо Коста държеше дори „бретончето” да остане. И го върнах.

После той постъпи в Първа градска болница. После книгата ми „Отвъд думите” излезе. И поисках да му я дам, защото го споменавах в нея, а и исках да го посетя. Затова отидох в болницата. Попитах къде мога да го намеря. Казаха ми стаята. Мисля, че беше четвърта.

Влизам в стаята. Неколцина болни. Спят. Търся Коста. Няма го. Излизам и отново питам. Казват ми същата стая. Отново влизам. Търся Коста. Не го виждам. И тогава лекарката, която междувременно, озадачена от повторното ми питане, бе влезнала след мен, ми го показа. Коста спеше. Но това беше той и... не точно той. Беше човек, когото не познавам, който само смътно напомняше за него.

Дадох книгата на лекарката с молба да му я предаде и с още по-голяма молба да не му казва, че съм била в стаята и че съм го видяла.

После написах думите за поклонението му от името на СТДБ, в което се подчертаваше:

„...Загубихме един светъл, мъдър и честен човек, виден общественик, публицист и журналист, талантлив писател.

Трудно е да се примирим с този факт. Трудно е да приемем неизбежното. Тъгата е по-силна от думите, които говорим днес. И свършеното от Коста Андреев е по-голямо от всичко, което днес ще кажем за него.

Роден в с. Малко Брягово, община Маджарово, в семейството на бежанци от Беломорска Тракия, Коста Андреев никога не забрави тракийския си корен. Ще го запомним като неуморен деятел на тракийската организация, който дори последните месеци от живота си посвети на осъществяването на нейната кауза в съвременните условия. По страниците на в. „Тракия” той до последно публикуваше своите послания до нас, проникнати от ведра вяра в доброто бъдеще на обединена и единна Тракия – Тракия без граници. Той до последно беше с нас на всички общонационални тракийски форуми и празници. Беше пълен с идеи. Мечтаеше, зареден с оптимизъм и сила.

Коста Андреев владееше едно изумително, рядко качество, което малцина притежават. Като човек на словото, той не просто пишеше своите статии, своите разкази и романи, а вграждаше себе си в тях. Беше се посветил на думите и им служеше почтено и мъжествено – и като редови репортер, и като зам.-главен редактор на „Работническо дело”, и като главен редактор на в. „Труд”, и като основател и главен редактор на в. „Земя”, и като автор на редица емблематични книги, сред които публицистичните сборници „О, миг, не спирай”, „Книга за справедливостта”, „Греховно време”, „Отглас от едно крушение” и др.; сборниците с разкази, повести и романи „Вода от тракийски врисове”, „Гласове от близо и далеч”, „Жития”, „Сполай ти, Господи, за любовта и хляба”, „Сладък живот няма”, „Есента на Първия”, „Круша дивачка” и др.

Като човек на делото, той не просто работеше за България, за хората, за нас. Той вграждаше себе си в историята на

България, в душите на хората, в сърцата ни – и като секретар на Централния съвет на Българския професионален съюз, и като един от творците на новата ни Конституция в 7-ото велико народно събрание, и като депутат в 36-ото и 37-ото народно събрание, и като член на Висшия съвет на БСП. И като наш приятел. И като човек, който умееше да уважава другите и да ги обича.

Неслучайно Коста Андреев е носител на престижни награди на Съюза на българските писатели и Съюза на българските журналисти. Миналата година в навечерието на 24 май той получи наградата на Министерството на културата за принос в областта на културата и изкуството. А навръх неговия рожден ден президентът Георги Първанов му връчи Почетен знак на Президента на Република България. Отличието му бе дадено за значителен принос към българската журналистика, за създаването и утвърждаването на издания от национално значение и по повод 75 години от неговото рождение.

Един светъл, мъдър и честен човек, зареден с вяра, оптимизъм и сила, си отиде от нас. Така той вгради себе си в земята българска, която обичаше. А на нас завеща светлината, мъдростта, пословичната си честност. Завеща ни своята вяра, своя оптимизъм и своята сила. Дано сме достойни за обичта му.

***Почивай в мир, Коста, приятелю!
Светла ти памет!”***

Това написах тогава. Под това се подписвам и сега.

По-късно за една публикация от него във в. „Тракия” през 2007 г. изразих отново и отново възхитата си от неговата невероятна личност:

„На 21 декември т.г. Коста Андреев щеше да навърши 77 години. Журналист, който винаги беше на крачка пред събитието. Страстен публицист. Писател човеколюбец. Виден общественик. Полемист. Голям човек. Тракиец с широко, щедро сърце. Знаеше цената на истината и на това – да я защитиш. Знаеше цената на илюзиите и на това – да ги загубиш. Знаеше цената на хляба. Знаеше цената на живота и на смъртта. Обичаше да пее. Ценеше красивото и го пазеше от злото. Притежаваше онази невероятна дарба да се радва не само на своите успехи, но и на чуждата сполука...

Нека си спомним за него с обич”.

— — —
Трудно ми беше да споделя тези спомени. Спираше ме най-вече фактът, че с Коста Андреев не сме били приятели в оня смисъл, в който обикновено се тълкува и признава приятелството. Но когато започнах да пиша още от първото изречение ме изпълни особен трепет, усещането, че всичко проживяно с Коста Андреев в края на живота му и преди това, не е случайно. Че е много истинско. И много съществено. Поне за мен.

И проумях... Приятелството не се измерва с количеството проживени заедно мигове, макар че нищо лошо в това, ако е продължавало дълги години. Приятелството се измерва с концентрацията на енергия в сплитъка от чувства, жестове, добри думи (и гневни думи!), усмивки, докосване, топлина. Измерва се с интензивността на сърдечното излъчване. И няма никакво значение дали е било дълги години или само няколко години, няколко дни, няколко мига. Защото понякога дори само няколко мига са достатъчни, за да бъде то пълноценно и завинаги.